

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ МОВИ

УДК 811.161.2'367.633-112“15/16”

О. М. Гайда

ПРИЙМЕННИК *ДЪЛЛА* В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ XVI–XVII СТОЛІТЬ: ОСОБЛИВОСТІ ГРАМАТИКИ ТА СЕМАНТИКИ

У статті проаналізовано контексти документів Львівського ставропігійського братства з прийменником *дълла*, розглянуто його семантичну структуру, указано на сполучуваність із родовим відмінком. Особливістю досліджуваного прийменника є його місце щодо іменника в тексті — це пре- та постпозиція. На основі аналізу контекстів виявлено, що прийменник *дълла* виражав лише два типи семантико-граматичних відношень: мети і причинові. З'ясовано, що в процесі розвитку прийменникової системи досліджувана мовна одиниця втратила свої функції та вийшла з ужитку.

Ключові слова: прийменник, семантична структура, семантичні відношення, граматики, історія мови.

Haida O. M. Preposition *ДЪЛЛА* in the Ukrainian Language of the XVI–XVII centuries: Grammatical and Semantical Features. The article analyzes the grammar point, which deals with question of functioning of the prepositions in the Ukrainian language from the XVI–XVII centuries, including works explored by L. Zyzanii, M. Smotrytskyi. Although these reviewed works do not contain any information about preposition *дълла* at that time, I. Uzhevych's grammar fixes its variant *дла*. Dictionary of the Old Ukrainian language of the XIV–XV centuries indicates that the language unit *дълла* used as a preposition that expresses relations of purpose in postposition to noun and relations of cause in front position regarding the noun. Dictionary of the Ukrainian language of the XVI – first half of XVII century presents wider semantic structure of the preposition *дълла* (*дъля, дила, диле, дъли*): purpose, cause and object relations. Also the article presents the specifics of functioning of the derivative preposition *дълла*, describes its paradigmatic relationships. The research based on the materials of Lviv Stauropigion Brotherhood documents dated the XVI–XVII centuries. It is examined a semantic structure, shown the compatibility of investigated preposition with the genitive case. We found that the largest part of preposition constructions with genitive case expressing the aim of action. Apart from that, there is one more specific feature: this linguistic unit could use before noun and after it, while the most of prepositions stand in front of the noun or pronoun. Preposition *дълла* has not broad semantic relationships: with the genitive case it expresses only two types of semantic relations (we submit it to the frequency of use): purpose and cause. In comparison with functioning of the preposition *дла* investigated preposition had narrow semantic structure and less extensive coverage in the texts of Lviv Stauropigion Brotherhood documents. In fact, we observe the process of functional extinction of the preposition *дълла*. Although it belonged to a very ancient language units, it archaized and did not use in the contemporary Ukrainian language.

Key words: preposition, semantic structure, semantic relations, grammar, history of language.

Вступ

Українська мова XVI–XVII ст. мала розвинену прийменникову систему, успадковану головню з праслов'янської, і значну частину цієї системи

становили похідні прийменники. Похідні, або вторинні, прийменники в сучасному мовознавстві визначають як «похідні слова, які мають дериваційний зв'язок із самостійними частинами мови: прислівниками (діеприслівниками) та іменниками» (Алексієнко, Зубань & Козленко, 2013: 483). Для похідних прийменників характерні такі ознаки: 1) співвідносні з повнозначними словами; 2) здебільшого однозначні; 3) не функціують як дієслівні префікси; 4) поєднуються переважно з одним відмінком; 5) значна їх частина не має відповідників в інших слов'янських мовах (Жовтобрюх & Кулик, 1965: 395; Вихованець & Городенська, 2004: 331).

Українські писемні пам'ятки XVI–XVII ст., зокрема документи Львівського ставропігійського братства (далі – ЛСБ) репрезентують 36 похідних прийменників та їхніх варіантів: *близко, в чась, ведле, ведлугъ, взгледомъ, взираючи на, вмѣсто, вмѣстѣ, водлугъ, вслѣдъ, выше, дла, дѣла, з сторони, за вѣдомостю, задля, звышь, змежи, зподъ, зпосродкѣ, изза, коло, кромѣ, междѣ, межи, на мѣсце, на прозбу, около, подлѣгъ, подла, посредь, прежде, противко, противъ, ради, черезъ*. Прийменник *дѣла* привертає до себе увагу не лише з огляду на частоту вживання в тестах ЛСБ, а й з боку особливостей свого функціонування та семантичної структури. Крім того, ця мовна одиниця протягом XVII століття поступово виходила з активного вжитку, тому на матеріалі документів ЛСБ маємо можливість проілюструвати процеси зміни та розвитку прийменникової системи української мови.

Мета статті – описати прийменник *дѣла* з погляду його семантики та граматики на матеріалі текстів документів Львівського ставропігійського братства.

Методи й методики дослідження

У дослідженнях з історії мови актуальною є проблема методики виділення прийменників у писемних текстах попередніх століть і визначення їхньої семантики. При вивченні прийменника в писемних пам'ятках доцільно застосовувати загальні лінгвістичні методи. Найбільшу увагу серед них має описово-аналітичний, який передбачає спостереження, узагальнення й аналіз окремих мовних фактів. Цей метод передбачає виокремлення та інтерпретацію прийменників у тексті писемної пам'ятки. Обраний для дослідження прийменник *дѣла* проаналізовано за походженням, будовою й семантико-граматичними відношеннями.

Результати та дискусії

Прийменник *дѣла* (із прасл. *dělja) кваліфікують як один із найдавніших вторинних прийменників української мови (Німчук, 1978: 430–431). Думки етимологів щодо етимона праслов'янської форми *dělja розходяться: одні пов'язують її з *dělo (як форма оруд. в. чи аблатив) (Berneker, 1908: 195–196); інші розглядають як аблатив імені *dělъ 'частина' (Лозбе, 1968: 75–89). Прийменник *дѣла* розглядають як варіант [діля], скорочення якого відбулося в ненаголошеній позиції (Фасмер, 1986: 517; Лозбе, 1968: 75–89; Гумецька, 1961: 43; Німчук, 1978: 430); його ще виводять від колишнього іменника *dělja

‘довжина’, пов’язаного з рос. *длѣть, длина*, укр. *довгий* (Berneker, 1908: 195–196).

Мовознавець М. Лозбе присвятив окрему розвідку прийменниковій парі *дѣла* – *дла*. Він стверджує: «У пам’ятках давньоруської мови вживалося післяслово *дѣла*. Уже в XIV – XVI ст. паралельно вживалося службове слово *дла*, яке спершу теж стояло в постпозиції щодо іменника. Поступово післяслово *дѣла* вийшло з ужитку, і в пам’ятках XVII ст. його повністю замінив прийменник *дла*. Проте не на всій території східних слов’ян, наприклад, у сучасній білоруській мові поряд із новим прийменником уживається стара форма *дзеля*» (Лозбе, 1968: 76).

Проте й матеріали українських пам’яток XVI–XVII ст., і словники української мови спростовують такий висновок. «Малорусько-німецький словар» Є. Желехівського і С. Недільського фіксує *діля* як активно вживане слово в тогочасній мові (Желехівський & Недільський 1886: 37), а Словник за редакцією Б. Грінченка подає дві форми як нормативні (Грінченко, 1958: 391, 393).

За спостереженням історика мови В. Німчука, в українській мові XV–XVII ст. паралельно вживалися форми *дѣла* (доволі рідко) та *для*, а в мові XVII–XVIII ст. прийменник *дѣла* – це уже або архаїзм, або діалектизм. До того ж змінюється позиція прийменника *для*: від XVI ст. він закріплюється в препозиції (Німчук, 1978: 430:431).

Давні граматики М. Смотрицького (1619), Л. Зизанія (1596) прийменника *дѣла* не засвідчують, лише І. Ужєвич фіксує варіант *дла* (1643).

Як зазначає Л. Гумецька, прийменник *дѣла*, співвідносний з іменником *дѣло*, в українських грамотах XIV–XV ст. вживається з род. в. завжди в постпозиції (Гумецька, 1961: 33). «Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.» подає прийменник *дѣла*, його варіанти *дела*, *дилѣ* та вказує на його сполучуваність лише з род. в. Досліджуваний прийменник у зазначений вище період виражав:

а) відношення мети ‘для (чого), заради (чого)’ (у постпозиції: *дѣла нашего бра(ц)ства... добримъ ласкавымъ окомъ посмотри*);

б) причинові відношення ‘через (що)’ (у препозиції: *крол полскый... нас... коу наслѣдованю... наших предков оупоминал и приводил, дилѣ которои рѣчи мы... визнавамеы тым то листом*; у постпозиції: *еще надобѣла дела оу Стрета нисколько постатовъ єсми взаль какъ жалованье вчинилъ*) (Словник староукраїнської мови, 1978: 339).

«Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.» фіксує ширшу семантичну структуру прийменника *дѣла* (*дѣля, дила, диле, дѣли*): відношення мети, причинові та об’єктні відношення (Словник української мови, 2003: 18–19).

У текстах ЛСБ прийменник *дѣла* традиційно поєднується лише з родовим відмінком і виражає два типи відношень: мети та причинові. Особливістю його вживання є місце щодо іменника – це пре- та постпозиція.

Виражаючи відношення мети, прийменник *дѣла* (*дила*, *дилѣ*) вживається лише в препозиції зі значенням ‘для, задля (чого), заради (чого)’: *ра(ди) бы(х)мо по(с)лали якъю сѹмѹ пѣнаси(и) дѣла зада(т)кѹ работы* (ЛСБ 345, 1599: 1); *ш чи(м) ле(п)ше са(м) гѣ бѣ вѣ(ст) яко не ш(т) скѹпо(с)ти ани за нерадение(м): але дила тои самой речи... аби є(с)те, не имали за зло ани є(г) гп(с)дркой мл(с)ти ани мнє слѹзѣ найме(н)шо(мѹ) ч(с)тна(г) храма то(г)* (ЛСБ 353, 1600: 1); *ш(т)силами до ва(с) дила роботи того... храма четириста и двадесе(т) че(р)лени(х)* (ЛСБ 341, 1599: 1); *послали что пинѣзи дила роботи та(к)же и стороны поправи то(г) дому* (ЛСБ 330, 1599); *рачите жадати жеби сми пинѣзи яко что бо(л)ше дилѣ цркв(в)нои роботи зослати мѣли* (ЛСБ 402, 1606: 1); *дилѣ доброво(л)нѣише(г) будованіа... Ѹпросили є(с)ми ѹ є(г) короле(в)скои мл(с)ти привиліє* (ЛСБ 323, 1598); *дилѣ непрекажена яко(г) дѣа Ѹпросили є(с)ми ѹ є(г) короле(в)скои мл(с)ти привиліє* (Ibid.); *каме(н) лама(л) и матеріа то(г) лѣта готовала дила роботи цркв(в)нои* (ЛСБ 402, 1606: 1); *была схо(ж)ка до це(р)кве дѣла всмотрена це(р)ковного ска(р)бу и вбирѹ и книгѣ* (ЛСБ 1033, 1599).

Причинові відношення мають у текстах ЛСБ меншу частоту вживання. Прийменник *дѣла* (*дилѣ*, *диле*) уживається:

а) у препозиції – ‘через’: *дѣла замєшана что(с) тепе(р) замєшало и не посылает(м) тепе(р) чере(з) си(х) посла(н)цо(в) ваши(х) ниче(г)* (ЛСБ 345, 1599: 1); *пани татиана малы(н)скаа... казала колодѹ до бра(г)ства взєти, а и(ж) слушно(ст) была сѹ(р)жицѹ тѹю взєвши дилѣ трѹвог тата(р)ски(х) ... ш(т)цѹ василію є(и) дати* (ЛСБ 1049, 1619: 1 зв.); *прошѹ не ра(ч)те за зло мити, бо то не (з) якои нехѹти: але дилѣ недо(с)та(т)кѹ* (ЛСБ 377, 1603: 1); *многими справами которими є(г) гп(с)дрка вѣсе(г)да затрѹ(д)не(н). а до то(г) и за недо(с)та(т)ко(м) ска(р)бѹ. диле велико(г) ро(с)ходѹ что є(г) гп(с)дрка м(с) на вѣси страни имає(т)* (ЛСБ 353, 1600: 1);

б) у постпозиції – ‘через’: *пани татиана малы(н)скаа... казала колодѹ до бра(г)ства взєти, а и(ж) слушно(ст) была сѹ(р)жицѹ тѹю взєвши... доро(г)сти дѣла ш(т)цѹ василію є(и) дати* (ЛСБ 1049, 1619: 1 зв.).

Відсутні в текстах ЛСБ об’єктні відношення, коли прийменник *дѣла* (у постпозиції та препозиції ‘для, заради’) вказує на особу, в інтересах якої щось здійснюється, відбувається, як про це свідчать дані «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.», як-от: *кто погоуби(т) шшоу свою мене дѣла найде(т) ю* (Словник української мови, 2003: 19).

Тексти ЛСБ свідчать, що прийменник *дѣла* виконував у мові ті ж функції, що й прийменник *для*, порівняймо: *послали что пинѣзи дила роботи та(к)же и стороны поправи то(г) дому* (ЛСБ 330, 1599) та *по(д)нести мѹро(в) дла ро(з)шырена школы* (ЛСБ 1043, 1650: 31 зв.); *каме(н) лама(л) и матеріа то(г) лѣта готовала дила роботи цркв(в)нои* (ЛСБ 402, 1606: 1); та даровала *избу будѹ(н)комѹ добре зпореже(н)нѹю до мана(с)тера нашего ... дла трапезы* (ЛСБ 1043, 1633: 36 зв.); *была схо(ж)ка до це(р)кве дѣла всмотрена це(р)ковного ска(р)бу и вбирѹ и книгѣ* (ЛСБ 1033, 1599); *та депутовали Ко(н)ста(н)*

того Медзапету ... *дѣла* дозорѹ шпиталного при цѣкви ... *шнофрѣна* (ЛСБ 1043, 1636: 46 зв.). У наведених ілюстраціях указані прийменники виражають відношення мети. Далі подаємо приклади причинових семантико-граматичних відношень: *дѣла* замешана что(с) тепе(р) замешало и не посылае(м) тепе(р) чере(з) си(х) посла(н)цо(в) ваши(х) ниче(г) (ЛСБ 345, 1599: 1); та *дѣла* многи(х) прычы(н) и хотачы томѹ постановеню почато(к) ѹчынити (ЛСБ 1054, 1633: 1); *прошѹ* не ра(ч)те за зло мѣти, бо то не (з) *якои* нехѹти: *але дѣлѣ* недо(с)та(т)кѹ (ЛСБ 377, 1603: 1) та *тоєи* схадзки *дѣла* малости брати(н) [...] *нѣчого* не справивши розошлиса (ЛСБ 1043, 1634: 40). У текстах ЛСБ прийменник *дѣла*, у порівнянні із *дѣла*, більш типовий та вживається частіше для вираження відношень мети та причинових.

Дѣла чого (*дѣла* чего, чого *дѣла*), *дѣла* того (*дѣла* того, того *дѣла*, того *дѣла*) можуть виступати складеними прислівниками: *дѣла* того (*дѣла* того, того *дѣла*, того *дѣла*) у значенні ‘тому, через те’: *того дѣла* оставить чѣкѹ отца и матерѹ // *свою* и *прилѣпить са* женѹ *своюю*; *дѣла* чого (*дѣла* чего, чого *дѣла*), який уживається в реченні, у якому міститься запитання про причину чого-небудь ‘чому, навіщо’: *чого дѣла* роди(л)са *єси*. Також ці мовні одиниці можуть функціонувати як сполучник *дѣла* того (*дѣла* того, того *дѣла*, того *дѣла*) (приєднує підрядні речення причини) ‘тому, через те’: *оубозїи ю(ж) скоры* и *псы собѹ вари(ли)* ... *дѣла* чого *мнѹго* и(х) ю(ж) *потаємнѹ* в’тѣкало *пре(з) мѹры* даючиса *доброво(л)не*; а також як сполучник *дѣла* чого (*дѣла* чего, чого *дѣла*) (зі спол. *иже* приєднує підрядну частину до головної) ‘тому що, через те що’: *положила єго* вѹ *яслехѹ дѣла* того *иже* *имѹ* в’ *домоу* *гостин’ном* *упокою* не *было* (Словник української мови, 2002: 19).

Тексти документів ЛСБ фіксують *дѣла* як частину складеного прислівника (5): *дила* *то(г)* *жадає(м)* и *напоминає(м)* *вашу мѹ* *яко* до *то(г)* *часу* *та(к)* *же* и *ш(т)* *то(г)* *часу* *аби* *є(с)те* *прилежа(н)* и *пи(л)но(ст)* *чинили* *яко* *би* *ти(м)* *спорєи* *таа* *робота* *имала* *є* *робити* (ЛСБ 341, 1599: 1); *дила* *то(г)* *тепе(р)* *ти(м)* *часо(м)* *чере(с)* *ти(х)* *же* *братии* *ваши(х)* *посилами* *ѣ* *че(р)лєни(х)* *уго(р)* *ски(х)* *ра(ди)* *работи* *ч(с)тна(г)* *храма* *далєи* *та(к)же* *дали* (ЛСБ 330); *дила* *то(г)* *аби* *є(с)те* *ваша* *м(с)* *не* *рачили* *розѹмити* *ш(т)* *на(с)* *яко* *ш* *такови(х)* *єже* *мало* *бдѣ(т)* *ш* *дала* (!) *бжїи(х)* *ш(д)на(к)* *же* *а* *то* и *тепе(р)* *посилаи* *чере(с)* *вишєписано(г)* *по(с)ла(н)ца* *вашє(г)* *тисє(ч)* *золоти(х)* *по(л)ски(х)* (ЛСБ 402, 1606: 1).

Висновки

Прийменник *дѣла* в текстах ЛСБ, поєднуючись із родовим відмінком, виражає два типи відношень: мети та причинові. Досліджуваний прийменник має особливість вживатися в пре- та постпозиції до відмінкової форми іменника. Тексти ЛСБ свідчать, що прийменник *дѣла* виконував у мові ті ж функції, що й прийменник *дѣла*, проте вживався значно рідше. Загальна тенденція до скорочення синонімічної паралельності прийменників, імовірно, і стала причиною виходу з ужитку досліджуваної мовної одиниці в наступних

періодах розвитку мови. Перспективним убачаємо подальше глибоке й усебічне дослідження семантики та граматики похідних прийменників української мови XVI–XVII століть.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Алексієнко Л. А.**, **Зубань О. М.**, **Козленко І. В.** Сучасна українська мова. Морфологія : підруч. / за ред. А. К. Мойсієнка. Київ : Знання, 2013. 524 с. 2. **Вихованець І. Р.**, **Городенська К. Г.** Теоретична морфологія української мови. Київ : Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 400 с. 3. **Грінченко Б.** Словарь української мови : у 4 т. Київ : Вид-во АН УРСР, 1958. Т. I. С. 391–393. 4. **Гумецька Л. Л.** Вторинні прийменники і їх синтаксичні функції в українських грамотах XIV–XV ст. *Дослідження і матеріали з української мови*. Київ, 1961. Т. IV. С. 42–51. 5. **Документи** Львівського Ставропігійського братства (XVI – середина XVII ст.). *Львівський державний історичний архів*. Ф. 129. Оп. 1. 6. **Желехівський Є.**, **Недільський С.** Малоруско-німецький словар : в 2 т. Львів–Lemberg : з друкарні тов. им. Шевченка, 1886. Т. I. 7. **Жовтобрюх М. А.**, **Кулик Б. М.** Курс сучасної української літературної мови : підруч. для факультетів мови і літератури педінститутів. Київ : Радянська школа, 1965. Ч. 1. 423 с. 8. **Зизаній Л.** Граматика словенска. Вільна, 1596. URL: <http://litopys.org.ua/zyzgram/zy.htm>. 9. **Історія української мови. Морфологія** : підруч. / С. П. Бевзенко та ін.; за ред. В. В. Німчука. Київ : Наукова думка, 1978. 452 с. 10. **Лозбе М.** Послеслог *дѣля* – предлог *для* в древнерусском языке (этимологический этюд). *Этимологические исследования по русскому языку*. Москва, 1968. Вып. VI. С. 75–89. 11. **Словник** староукраїнської мови XIV–XV ст. : у 2 т. / за ред. Л. Л. Гумецької. Київ : Наукова думка, 1978. Т. I. 339 с. 12. **Словник** української мови XVI – першої половини XVII ст. : у 28-ми вип. / НАН України Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; гол. ред. Д. Гринчишин. Львів, 2003. Вип. 9. С. 18–19. 13. **Смотріцький М.** Граматіки словенские правилое Свнтагма. Єв'є, 1619 URL: <http://litopys.org.ua/smotgram/sm.htm>. 14. **Сучасна** українська літературна мова : морфологія / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ : Наук. думка, 1969. 583 с. 15. **Ужевич І.** Грамматика словенская зложена и написана трудомъ и прилежаніємъ Іванна Ужевича Словянина. Париж, 1645. URL: <http://litopys.org.ua/index.html>. 16. **Фасмер М.** *Этимологический словарь русского языка* : в 4 т. Москва : Прогресс, 1986. Т. I. С. 517. 17. **Berneker E.** *Slavisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg, 1908. Т. I. P. 195–196.

REFERENCES

1. **Aleksiienko, L. A.**, **Zuban O. M.**, & **Kozlenko I. V.** (2013). *Suchasna ukrainska mova. Morfolohiia* [Contemporary Ukrainian language. Morphology]. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
2. **Vykhovanets, I. R.**, & **Horodenska K. H.** (2004). *Teoretychna morfolohiia ukrainskoi movy* [Theoretical morphology of the Ukrainian language]. Kyiv: Pulsary [in Ukrainian].
3. **Hrinchenko, B.** (1958). *Slovar ukrainskoi movy* [Ukrainian language dictionary] (Vol. 1). Kyiv [in Ukrainian].
4. **Humetska, L. L.** (1961). *Vtorynni pryimennyky i yikh syntaksyschni funktsii v ukrainskykh hramotakh XIV–XV stolit* [Derivative prepositions and its functions in the Ukrainian charters of the XIV–XV centuries]. *Doslidzhennia i materialy z ukrainskoi movy*, 4, 42–51 [in Ukrainian].
5. **Dokumenty** Lvivskoho Stavropihiiskoho bratstva (XVI – seredyna XVII st.) [Documents of the Lviv Stauropegeion Brotherhood (XVI – mid XVII c.)] (F. 129. Op. 1). Lvivskiy derzhavnyi istorychnyi arkhiv, Lviv [in Ukrainian].
6. **Zhelekhivskiy, Ye.**, **Nedilskiy, S.** (1886). *Malorusko-nimetskyi slovar* [Ukrainian–German Dictionary]. Lviv–Lemberg : z drukarni tov. ym. Shevchenka [in Ukrainian].
7. **Zhovtobriukh, M. A.**, **Kulyk, B. M.** (1965). *Kurs suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy* [Course of the contemporary

Ukrainian language]. Kyiv : Radianska shkola, 1 [in Ukrainian]. 8. **Zyzanii, L.** (1596). *Hramatyka slovenska* [Slavic grammar]. Vilna. Retrieved from <http://litopys.org.ua/zyzgram/zy.htm> [in Ukrainian]. 9. **Nimchuk, V. V.** (1978). *Istoriia ukrainskoi movy. Morfolohiia* [History of Ukrainian language. Morphology]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian]. 10. **Lozbe, M.** (1968). Poslesloh *dѣlia* – predloh *dlia* v drevnerusskom yazyke [Prepositions *dѣlia* – *dlia* in Old Eastern Slavic]. *Etymolohycheskye yssledovaniia po russkomu yazyku*. Moskva, VI, 75–89 [in Russian]. 11. **Humetska, L.** (Eds.) (1978). *Slovyk staroukrainskoi movy XIV–XV st.* [Old Ukrainian language dictionary of the XIV–XV centuries] (Vol. 1). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian]. 12. **Hrynchyshyn, D.** (Eds.) (2003). *Slovyk ukrainskoi movy XVI – pershoi polovyny XVII st.* [Ukrainian language dictionary of the XVI– first half XVII centuries]. (Vol. 9). Lviv [in Ukrainian]. 13. **Smotrytskyi, M.** (1979). *Hramatyka* [Grammar]. Retrieved from <http://litopys.org.ua/smotrgram/sm.htm> [in Ukrainian]. 14. **Bilodid, I. K.** (Eds.). (1969). *Suchasna ukrainska literaturna mova : morfolohiia* [Modern Ukrainian literary language: morphology]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian]. 15. **Uzhevych, I.** (1645). *Hramatyka slovianska* [Slavic grammar]. Retrieved from <http://litopys.org.ua/index.html> [in Ukrainian]. 16. **Fasmer, M.** (1986). *Etymolohycheskyi slovar rusckoho yazyka: v 4 t.* [Etymological dictionary of the Russian language] (Vol. 1). Moskva: Prohress [in Russian]. 17. **Berneker, E.** (1908). *Slavisches etymologisches Wörterbuch.* (Vol. I, P. 195–196). Heidelberg.

Гайда Ольга Мирославівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов та культури фахового мовлення, Львівський університет внутрішніх справ; вул. Городоцька, 26, Львів, 79007, Україна.

Tel.: +38 097 105 19 91

E-mail: olha_haida@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0003-4106-8573>

Haida Olha Myroslavivna – PhD in Philology, Associate Professor, Department of Foreign Languages and Professional Communication, Lviv State University of Internal Affairs; Horodotska Str., 26, Lviv, 79007, Ukraine.

Надійшла до редакції 01 березня 2019 року